

MRTVA SRCA

Povest
SPISAL DR. IVAN TAVČAR

(Nadaljevanje)

Bogomir dospe na mesto, kjer leži sredi gozda mala tratina. Lunini žarki padajo svetlo na ta prostorček ter obsevajo suho, temnorjavo travo. Sredi te tratine je ležalo posekano deblo, črno in trohnelo. Na njem sedi Filip Tekstori. Z rokami si je bil zakril lice in čelo; čez roke pa mu padajo v neredu črni dolgi lasje! V samotni je sam tu sedel. Po daljnem gozdu pa vlada nočna tišina! Filip stiska krčevito dlani k obrazu, sedaj in sedaj mu zatrepeta telo in začuje se bolestno ječanje. Solze je pretakal, solze iz trpečega srca!

Bogomir tiho pristopi. Oni ga ne čuje.

"Gospod Tekstori!" ga pokliče sočutno. Filip dvigne glavo.

"Kdo je? Vi ste, Lesovej?"

Ni mu bilo všeč, da sta se sešla na tem mestu.

"Videli ste me v slabem trenutku," izpregovori ostro, "in sedaj boste menili, da imam žensko srce, ki se pri vsaki priliki v solzah topi."

Vstane, a takoj zopet sede na deblo.

"Dejal sem vam nekdanj, da sem list, ki je padel z veje ter potem umira pod njo. Sedite k meni, če vas je volja poslušati moje besede. Videli ste, da sem solze pretakal, a sedaj se vam moram nekoliko opravičiti!"

Bogomir sede tik njega.

"Kaj menite," prične zopet, "ali ima list, ki mrje pod vejo, ki v tožni jeseni na mokrih tleh pričakuje zimskih, njemu smrtonosnih viharjev, zimskih zametov, ki ga bodo umorili, ali ima takšen list zavest, kako uboga in kako zapuščen na stvar je vendar? Ločen od matere svoje, redilne veje, in okrog njega polno bratov, ki so mu jih pokončale zime poprejanje, ki mu torej jasno oznanjujejo njegovo usodo! Ubogi list! In če ima zavest o vsem tem, ubogi list! — Jaz sem takšen list, in jasno imam zavest, da umiram, da sem na večno odločen od veje, ki brez nje živeti ne morem!"

Če me sedaj vprašate, kje sem se porodil, vam komaj povedati morem. K popolni zavesti svojega življenja sem prišel tu na Nižavi. A že moja otročja leta so mi kakor megleni jesenski dnevi, ki se jih nered spominjam. Toliko vem za trdno, da nikdar nisem imel človeka, ki bi me bil ljubil. Ko sem imel kakih deset let, mi je dejal nekega dne Viktor Malec: Kaj boš ti, ki še očeta nimaš! Bilo je to pomladanskega dne in pri mizi smo sedeli in Viktorju je ravno tedaj sedla na čelo črna muha. Spominjam se tega dne, kakor bi danes bilo in dobro se tudi spominjam, kako se je vse smejalo bistroumnim besedam mladega sinčka. Ali od tedaj sovražim tega človeka, a časih se čudim sam sebi, da ga še nisem zadavil od sedaj! Njegove besede pa so ležale potem kakor temen oblak na življenju mojem in kakor črna senca se je vedno za mano plazilo vprašanje: kaj boš ti, ki še očeta nimaš!

Postal sem bojazljiv kakor zajec, se ogibal vsaki družbi in premišljeval in premišljeval, kako je mogoče, da jaz edini po svetu tavam

brez očeta. To so bili časi! Nekdanj sem se prebudil! To je bilo takrat, ko se mi je v gimnaziji odprlo zlato polje domovinske ljubezni! Saj jih poznate tiste sladke trenutke! Človeku je, kakor da se je prebudil iz dolgega, dolgega spanja! Tedaj se mu pove, da ima domovino, malo, zapuščen in tlačeno domovino! Pove se mu, da jo sme, da jo mora iz vsega svojega srca ljubiti! In kako se to mehko, mlado srce oklene te domovine in vse misli so ji posvečene! Res, gospod Lesovej, sladka je vsaka prva ljubezen, ali najsadkejša, najsrečnejša je tista prva, komaj zbudna, mlada ljubezen do domovine! Obenem se zbudi v našem srcu tisto poetično, prekipeče sovraštvo do naših tlačiteljev. Kako znajo mlada srca sovražiti! Res je, da se potem okuži to sovraštvo in da človek, stopivši v življenje, marsikaj z drugimi očmi opazuje nego li poprej v prvi mladosti!

Mi, gospod Lesovej, smo pri sedanjih vzgoji — Nemci s slovanskim mesom! Naša beseda je slovanska, ali nje pomen je — nemški! Naše mišljenje je nemško, če tudi menimo, da je slovansko! In jaz sam, kakor me vidite sedaj pred seboj, sem nemška fraza, ki je postala meso v slovanski obliki! Naše vedenje, naša svojstva, naša znanost, vse je nemško in čutimo se, kakor v tuji obleki, ki nam je na vseh mestih predolga in preširoka! Hotel sem slovanske vzgoje, ali dati mi je niso hoteli! Vzorna želja mi je bila, iti na slovansko univerzo ali v Krakovo ali v Varšavo ali v sveto Moskvo! Tedaj pa je posegel moj varuh, gospod Ernest Malec, v življenje moje in hotel, da bi se drgnil tudi jaz po oglašenem tlaku ter šel ali v Gradec ali na Dunaj, kjer se deli kruh nemške olike!

Postavil sem se mu po robu in pobegnol od doma, a kakor hudočelnika so me pripodili semkaj nazaj. Končno mi je izginila vztrajnost, povesele so se mi peroti in sedaj sem kakor vulkan, ki se izbljuval iz sebe vse ognjene moči! Kmalu je oživela vera, da nisem pri pravi pameti in vsak hlapec je imel pravico zasmehovati mene. A nihče me ni zaamehoval bolj nego hišni sin Viktor in vse se je smejalo in bilo zadovoljno!

Tolažil sem se, da postanem zakonito polnoleten in da postanem tedaj tudi gospodar svojemu imenu. In tedaj sem hotel v kraje svete in blage, kjer teče vir neskaljenega slovanstva! Postal sem polnoleten! Takrat pa so dejali, da sem fantazist in da bi ne vedel s svojim denarjem pošteno gospodariti — podaljšali so zategadelj na vse večne čase varuštvu nad menoj ter mi pokončali vse, vse upe!

Umolkne in zopet prične tiho in ječati. Potem pa zašepeta: "Končno pa me je udarila še ta nesreča. Ali kaj vam hočem govoriti o tem. Presmešno je tudi!"

Ko dvigne obraz, opazi Bogomir v luninem svitu, da je bila razprostrla ognjena rdečica po bledem tem obrazu, kakor bi se Filip Tekstori sramoval samega sebe. Bogomir se spomni tedaj gospodične Mete in njenega častiva, notarja Sodarja, in skoraj je vedel, o kaki nesreči je hotel govoriti prijatelj.

(Dalje prihodnjik)

O domači filmski proizvodnji

Ljubljana. — Pred nekaj dnevi je vodstvo Filmskega podjetja FLRJ, direkcije za Slovenijo, povabilo na razgovor o vprašanju domače filmske proizvodnje in v zvezi s tem o pisanju filmskega scenarija delavca s področja kulturno-prosvetnega dela. Razgovor je obsegal uvodni referat direktorja Filmskega podjetja tovariša Franceta Brenka, debato o njegovem referatu, nato nekaj strokovnih pripomb o scenariju, ki so jih kot ilustracija spremljali trije kratki kulturno-prosvetni oziroma dokumentarni filmi.

Razgovor tega večera je razgrnil pred prisotnimi v grobih črtah probleme domače filmske proizvodnje.

Slovenci in svojem filmu še ne moremo govoriti. Pač lahko za beležimo nekaj poizkusov, uveljaviti domači film. "Skalaši" so posneli "Triglavske strmine"; leta 1932 so dr. Tominšek, dr. Metod Badjura in Ferdo Delak posneli film "V kraljestvu Zlatoborja", produkcija trdka "Svetloton" iz Zagreba je posnela med drugim zvočni film "O beli Ljubljani", o železarnah na Jesenicah in fužinah. Toda to so bili amaterski poizkusi, vendar jih — zlasti prizadevanje "Skalašev" — lahko štejejo za prvi zameetek domače proizvodnje z namenom, vključiti film v našo kulturno življenje.

Če gledamo na domači film s tega vidika, potem odklanjamo poizkuse domačih in tujezemskih filmskih družb, ki so s se-male pri nas filme, kot sta bila "Fantom Durmitorja" in "Melodija tisoč otokov", ker so hotele te družbe s filmi na špekulativni način izkoriščati lepote naše zemlje z edinim ciljem, da bi čim več zaslužili.

Po zmagovitih koncu vojne pa so se odprle naši filmski proizvodnji nove možnosti. Zmagovita narodno-osvobodilna borba je ustvarila družbene osnove, ki so potrebne za smotrni, načrten razvoj filmske proizvodnje. Bistvo teh osnov je v dejstvu, da je kinematografija zaključen sektor državnega gospodarstva, da smo jo tedaj izrgali iz rok zasebnih domačih in tujih izkoriščačev in špekulantov. Toda vsem je jasno, da zahteva nastanek umetniškega filma svoj čas in razvoj in — kar je glavno — take razmere, ki nudijo zadostna finančna in tehnična sredstva. Prav tako nam je jasno, da pri nas za proizvodnjo umetniškega filma še nimamo dovolj izvežbanega umetniškega in tehniškega kadra. Vse to je le-treba ustvariti. Če nam je to pred očmi, če vemo, s kakšnimi sredstvi in kadri razpolagamo, če nas v naših prizadevanjih vodi zavest, da delamo zase, da delamo za postopno vključitev

filma v naše življenje, filma, ki naj bo najnazornejše in zato najpljvnejše sredstvo množične kulturne in politične vzgoje, potem vemo, kakšne naloge so pred nami.

Ker pravega velikega filma ne moremo še izdelati, bomo pristopili k načrtnemu snemanju kratkih dokumentarnih in kulturnih filmov — filmskih črtic. Te vrste filmi bodo prehod k umetniškemu filmu, istočasno pa najboljša šola za naše kadre ter dragocena izkušnja za finančno in gospodarsko politiko filmske proizvodnje.

Sredi februarja je bila v Belgradu konferenca Umetniškega sveta za domačo filmsko proizvodnjo. Na tej konferenci so dognali zmogljivost naše domače filmske proizvodnje. Na podlagi teh ugotovitev so dobile republikanske direkcije, ki že imajo zasetke lastne proizvodnje, naloge, da začno s snemanjem kulturno-prosvetnih in dokumentarnih filmov in filmskih novic, kar naj predstavlja prehod k proizvodnji umetniškega filma.

Direkcija za Slovenijo se je po sklepih seje Umetniškega sveta odločila snemati v letošnjem letu pet do šest takih kratkih filmov. Naša domača tehnika je namreč že danes sposobna to delo izvesti. Treba je ugotoviti, da scenarijev, ki pomenijo literarno osnovo za snemanje filma, ni. Prav zaradi tega je Filmsko podjetje razpi-

salo nagradni tečaj za filmski scenarij in sklicalo sestanek kulturno-prosvetnih delavcev, ki naj bi se seznanili z aktualnimi vprašanji domače filmske proizvodnje in se pogovorili o tehniški pisanja filmskega scenarija.

Sestanek je s tem, da je osvetlil udeležencem problem domačega filma, pokazal tudi na naloge. Izid natečaja pa bo šele pokazal, v koliko bodo pisci zmogli ustvariti novo literarno vrsto — filmsko črtico in pozneje pravi filmski scenarij za umetniški film.

Sestanek pomenja važen datum v razvoju našega filma. To, za kar so se naši delavci na področju filma borili ves čas v stari Jugoslaviji, smo dobili v novi državi v pičlem enem letu. Dobili namreč nismo samo možnosti na papirju, temveč tudi možnost, da si pridobimo gmohtnih sredstev. Toda to dejstvo pomeni, da bomo morali povečati svoje napore; kajti, če bi v današnjem času ne izkoristili pogojev in možnosti za razvoj domače filmske proizvodnje, bi to pomenilo, da smo zamudili morada usodno zgodovinsko priložnost. Od vseh izraznih sredstev naše kulture filma dolejš namreč nismo mogli izkoristiti. Današnja stopnja razvoja pa nam narekuje, da vložimo vse sile v čim hitrejši in čim intenzivnejši vključevanje filma med izrazna sredstva naše kulture.

Jasno pa je, da bo postopoma z dvigom celotnega našega gospodarstva rasla tudi moč naše filmske proizvodnje, ki bo dala ljudstvu dobro domačo filmsko umetnino.

V okviru tekmovanja se trudijo strokovnjaki naše produkcije, ki jih vodi tov. Rudi Omota, da bo Filmsko podjetje izpolnilo naloge, ki si jih je zadalo za letošnje leto. V istem smislu pričakuje Filmsko podjetje, da se bodo potrudili tudi pisci scenarijev, katerih delo predstavlja enega osnovnih pogojev, za plodno rast domačega filma. Ker je Filmskemu podjetju kot vsem prijateljem filma res mnogo na tem, da s snemanjem pričemo čimprej, je Filmsko podjetje visoko zvišalo nagrade za najboljše scenarije.

K-ž.

Prova skupina Bosančkov se je poslovila

Trbovlje. — V ponedeljek ob sedmih zjutraj se je iz zbirališča v Trbovljah poslovil prvi transport bosanških pionirjev, ki odhajajo na svoje domove v Bosno. Pionirska četa šteje 66 pionirjev in pet pionirk. Komandir jim je tovariš Nikola Prodan, petnajstletni partizan iz okolice Jajca. Z vseh strani Slovenije so se zbrali tu v Trbovljah: iz mariborskega in celjskega okrožja ter iz dečjega doma v Predvoru. Štirideset pa jih je iz zavetišča v Trbovljah.

Lansko jesen so prišli k nam bledi, bolehní in slabo oblečeni. Vse naše organizacije, vse naše ljudstvo se je zavzelo za nje, jim nudilo vso pomoč in ljubezen, da čim prej pozabijo na strahote, ki so jih preživeli med vojno. Zdravniški pregled je pokazal, da se je večina od njih v Sloveniji telesno opomogla in popravila. Vsi so se zredili in

rasli, sami pravijo, da jih doma niti poznali ne bodo več.

Ko sem prestopila prag doma v Trbovljah, se je takoj sklenil okoli mene trden obroč dečkov, ki so me vseprek vpraševali, tako, da sem jim komaj utegnila odgovorjati:

"Drugarica, ali bomo kmalu šli? Greš tudi ti z nami v Bosno? Ali se bomo kaj slikali, preden bomo šli?"

Mnogi med njimi že precej dobro govore slovensko in so zelo ponosni na svoje znanje. Štiri mesece so preživeli v Sloveniji, navadili so se ljudi, jezika, običajev. Pa ni pravi mali lbro z žarečimi očmi:

"Lepo je bilo, drugarica, tu v Sloveniji. Posebno v Predvoru. Vsega smo imeli dovolj. Ali... zaželelo sam si svoje kuče."

"Vsak si želi v svoj rodni kraj!" pristavi Ubejt, muslimanček iz okolice Jajca.

Nekateri so še napol oblečeni in bosí. Povedo mi, da čakajo na obleko, staro so že zložili v škatle in zvezali. Komaj se prebijem skozi gosti obroč v pisarno, kjer za mizo sedi tovarišica Ančka in zapisuje obleko, ki jo prejemaajo otroci.

Zelo je mervozna in razburjena, komaj mi odgovarja na vprašanja, ki jih ji zastavljam.

Razni mali oglasi

FURNITURE WRAPPERS

and PACKERS

STEADY POSITIONS

GOOD PAY

ALLIED STORAGE

WAREHOUSE, INC.

824 E. PERSHING ROAD

See MR. AUST

PACKERS—YOUNG MEN

NEEDED AT ONCE

GOOD STARTING SALARY

5 DAY WEEK - 38 1/2 HOURS

PERMANENT

Excellent working conditions

APPLY

PACKARD

2357 S. MICHIGAN AVE.

SEE MR. GRAHAM

CAL. 7400

GIRLS

For Vacation Period

Students or others interested in earning good wages in a clean, modern plant, during the summer months. We have light, clean jobs available on three separate shifts: Cafeteria—Bonus—Overtime. Liberal starting pay. 10% extra 4 PM to 12 Midnight shift. 15% extra Midnight to 8 AM shift.

APPLY

2117 CALUMET AVENUE

R. R. DONNELLEY & SONS

COMPANY

Listnica uredništva

Ker poštni zakon prepoveduje vsako oglašanje kakršnega koli srečanja v listih, prosimo vse dopisnike, ki oglašajo priredbe svojih društev ali drugih organizacij, ali pa kako drugo akcijo za zbiranje denarja, naj v svojih poročilih ne omenjajo srečali ali srečanja, kakor tudi ne karitativnih ali tombulskih zabav, ako je znano. Zdravniški pregled je pokazal, da se je večina od njih v Sloveniji telesno opomogla in popravila. Vsi so se zredili in

VAŽNO

za pošiljanje denarja preko morja:

Kraji, v katere se sedaj lahko pošilja denar, so se po številu zelo povečali. AMERICAN EXPRESS družba služi vsem. 37 predvojnih uradov tam čez je v teku uradovanja zdaj. Po vsem širokem svetu daje AMERICAN EXPRESS družba zanesljivo poslug — z navadnim zanesljivim pošiljanjem denarja po zmrzni ceni za v staro domovino, z vašo izbiro pošilja po POŠTI, ZRAČNI POŠTI ali KABLOGRAMU.

Zelo važno za vas je, da vi veste to, ker zdaj kot še nikdar prej, boste potrebovali to AMERICAN EXPRESS poslug, za pošiljanje denarja dragim svojcem točno in pravilno v staro domovino.

Ta poslužba se lahko dobi pri vsakem AMERICAN EXPRESS uradu v Railway Express uradih, pri tisočih podružnicah in v bankah kjer koli vsepoved v Zedinjenih državah.

AMERICAN EXPRESS

Foreign Remittances

178 North Michigan Ave., Chicago 1, Illinois

"Kje ste dobili vso to obleko, tovarišica?"

Na stoli in v omari leže lepo zložene: hlače, majice, perilo, suknjiči, nogavice. Vse sveže in novo. Pridne trboveljske žene so jim sešile perilo in srajce, čeprav imajo nekatere kopico svojih otrok, ki jim morajo krpati in šivati. Krojači pa so otrokom sešili gornjo obleko. Čevlje so dobili iz Celja.

"Ze ob štirih smo vstali, vsi otroci so se okopali, zdaj jih bomo preoblekli, jutri zjutraj pa gredo. Zadovoljni so, ker se bodo tako lepi in novi vrnili domov."

Ko bodo v svojem selu zaigrali Titovo kolo ali pa Kozaro, se bodo spomnili dni, ki so jih preživeli v Sloveniji, kjer so po štirih najtežjih letih našli varno zavetje ob toplem ognjišču neke na vasi ali pa v dečjem domu. Kamnik, Predvor, Smlednik, teh imen ti otroci ne bodo nikoli pozabili. Desa iz Bosanskega Šamca, Jovo Vuleta iz Drvara, Ubejt Kupusović iz Jajca in vsi otroci iz katerega koli kraja v Bosni se bodo vedno spominjali teh mesecev, ki so jih preživeli med slovenskim ljudstvom. Zdaj so srečni, ker se po končani zimi vračajo domov, "jer svako voli da živi v svom rodnom kraju." S. R.

Razni mali oglasi

EXPERIENCED

TRANSPORTATION CASHIER

5 1/2 days - 42 hr. week - Paid vacation

WILSON TRUCK CO. INC.

3001 S. Wells St.

Cal. 3212—Mr. Norton

BINDERY GIRLS

Experienced or inexperienced

Good pay while learning

Excellent opportunity to learn high

paying trade under pleasant

working conditions

124 W. Polk Street

3rd Floor

EXPERIENCED

WOODWORKERS

Machine Hands

Assemblers

Good pay and overtime

Also excellent opportunity for young

men anxious and willing to stick

in order to learn a good trade.

Western Casket Co.

1156 W. Cullerton

GIRLS - WOMEN

18 to 35

Light Factory Machine Work

DRILL PRESS - GRINDING

LATHE - BURNING

ARMATURE WINDERS

BALANCERS

Days 8 to 4:30 - Nights 4:30 to 1 AM

Company Cafeteria - 48 hour week

Free Hospital and Life Insurance

Excellent starting rates and good

working conditions

EXCEL AUTO RADIATOR CO.

321 E. 21st St.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto pri letošnjem, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člano ali nečlano \$6.00 na leto. Naročnina. Ker pa člani plačajo pri assessmentu \$1.50 na teden, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, roba da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne storijo, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnino.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav, državo in Kanado \$6.00

Za Chicago in okolice je \$7.50

1 tednik in 4.00

2 tednika in 3.00

3 tednike in 2.40

4 tednike in 1.80

5 tednikov in nič

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je vaše lastnina.

PROSVETA, SNPJ.

2637 So. Lawndale Ave.

Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družina št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripisite k moji naročnini od naslednjega

članov moje družine:

2. Čl. družina št.

3. Čl. družina št.

4. Čl. družina št.

5. Čl. družina št.

Mesto Družina

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐